

FŐVÁROSI ÜGYEK.

Budapest háztartása.

Két évtizednek lassu fejlődését, a melyet a város házában általában átmeneti időnek neveztek, hirtelen a munka, cselekvés és nagyarányu alkotások ideje váltotta föl. A főváros elhatározta a gázgyár megváltását, házi kezelésbe vett több más kisebb üzemet, hatalmas energiával fogott hozzá lakások és iskolák építéséhez. Voltak, a kik bizonyos aggodalommal nézték a város fejlesztésének ezt a lázas munkáját és félték attól, hogy Budapest háztartása nem fogja megbirni annak terhét és aggódva várták az első költségvetést, a melynek mérlegében az alkotások költsége számszerűen nyer kifejezést. Ma tette közzé a pénzügyi osztály ezt a költségvetést, a mely kereteiben csakugyan jelentékenyen megnövekedett. A költségvetés hatalmas számoszlopai azonban azoknak adtak igazat, a kik biztak ennek a városnak fejlődés-képességében és alkalmasak arra, hogy eloszlassák mindenkinek az aggodalmát. A költségvetés rideg számainak bizonyossága szerint az alkotások egészséges alapon nyugodtak s a főváros háztartását nem rendítették meg, mert, éppen az alkotások révén támasztott fejlődés elegendő fedezetet adott az alkotások végrehajtásának költségére. És szinte csodálatos, hogy a míg az átmeneti években a költségvetés az alig egy-két millió korona növekedést sem bírta meg és folytonos deficitel küzdött, a jövő évi költségvetés, noha kilenc millió koronával nagyobb terhet vállal az idej költségvetésnél, még csekély fölösleget is tud produkálni.

A közmunkákon kívül minden előrelátható szükséglet helyet talált a költségvetésben. Az alkalmazottak fizetésrendezésének régen vajudó dolgát előre segíti, a mennyiben egy millió koronát juttat a rendezés költségére. A nagy kiadás egyik legjelentékenyebb tétele a kölcsöntörlesztés és kamat. Ez a tétel 3,094.855 koronával emelkedett. A jövő évben már 11,725.448 koronát kell fizetnie a fővárosnak törlesztésre és kamatra. Ebben az összegben azonban már benne van egy újabb száz milliós kölcsönnek a kamata is. A költségvetés tehát nemcsak az eddig fölvevett kölcsönök fedezéséről tud gondoskodni, hanem a jövő szükségletének kielégítésére is megadja a fedezetet. A jövő évi költségvetésben talál első ízben elhelyezést az építkezés nagy terhe is, de a lakásépítés akciója nem terhelte meg a főváros háztartását, mert a befektetett tőkének annuitását biztosítja a népjóléti intézmények 535.123 korona bevételi fölöslege.

A közoktatási ügy is jelentékeny mértékben hozzájárult a kiadás növekedéséhez. 1,611.774 koronával irányoztak elő többet az iskolákra, mint az idén. A természetes fejlődésen kívül az a törekvés okozta ezt a többletet, hogy iskoláinkat a modern követeléseknek megfelelően rendezzék be s az iskola ne csak tanítson, hanem szociális föladatát is teljesítse. A jövő évi költségvetésben már gondoskodtak az iskolaorvosok és iskolanővérek régen nélkülözött intézményéről, megfelelő számú olvasószobáról és játékdélutánok költségéről, gazdasági ismétlő-iskolák gyakorló-telepének és iskolai növénykertek berendezéséről.

A rendkívüli kiadások között huzódik meg az a 250.000 korona, a melyet a városnak kellett fizetnie a budapesti repülőverseny deficitjének fedezésére. A népszámlálás közel kétszáz ezer koronát követel. Bizonyára nagy örömmel fogadják a zsibárus-telep bérlői, hogy végre a telep világításáról is gondoskodik a hatóság. Mindehhez az új alkotáshoz járul a rendes kiadások természetes emelkedése és az új nyugdíjszabályzatnak 730.000 koronás terhe.

Nagy munkát végzett a pénzügyi osztály, a mikor ennek a 9,200.574 korona emelkedésnek a fedezését minden újabb jövedelmi forrás megnyitása nélkül előteremtette. Igaz, hogy a bevételi tételek emelésében elment a végső határig, sőt bizonyos részt a jövő fejlődés számlájára is irt. Nyíltan megmondja az expozé is, hogy nemcsak a három

évi átlag szokásos mértékétől tért el, de az 1909. évi kedvező eredményt sem vette alapul, hanem azt a magyaránny fejlődést, a mely az utolsó két évben megnyilatkozott. Tehát folytatódnia kell, mondja a jelentés, az 1910. évi magyaránny, lázas tevékenységnek a jövő évben is, hogy tervezett háztartási eredményeink valóra váljanak. Csak ha ezek a remények meg nem valósulnak, kíván gondoskodni, de idejekorán, olyan bevételi forrásokról, a melyek az erősebb visszaesést ellensúlyozni alkalmasak. Ezek között első sorba helyezi a be nem épített telkek megadóztatását, a mellyel a pénzügyi eredményen kívül a város fejlődését, tehát új adóalanyok létesítését is biztosítani kívánja.

A fedezet előteremtésére az ügyosztály 1.250.000 koronával emelte a községi adópótléket, 750.000 koronával a házbérkrajcárt, 342.479 koronával a közlekedő és világító-vállalatok bevételeiben való részesedést, 298.750 koronával a vágóhidak, 182.592 koronával a vásárcsarnokok jövedelmét, 238.732 koronával a városi vámot, 150.000 koronával az építőrendőri díjakat. Mindezek megkövetelik a város jelentékeny fejlődését, a polgárság keresőképességének emelkedését.

A jövő évi költségvetésben szerepel első ízben a városi gázgyár, a mely kétségtelenül jelentékeny mértékben hozzájárul a magyaránny kiadások fedezéséhez. A gázgyár ingyen világítás és egyéb címen 3.150.000 korona bevételhez juttatja a várost, a melyből egy rész a gázgyárra befektetett tőke annuitását fedezi, 600.000 koronát mint üzleti fölösleget készpénzben kap a város.

A gázgyáron és az új bérházakon, a melyeket a költségvetés népjóléti intézmények címén könyvel, több kisebb üzem házi kezelését találjuk meg a költségvetésben. Megvalósítja a középponti tüzelő-szer-raktár, a mely, ha jól szervezik, meg fogja szüntetni azt a rengeteg visszaélést, a mit a város évenként sok-sok ezer koronával fizetett meg. A középponti tüzelő-szer-raktár fogja az összes fűtőanyagot beszerezni, a hivataloknak és iskoláknak szolgáltatni. Hasonló célt szolgál a középponti anyagszertár, a mely szintén kisebb üzeme lesz a fővárosnak. Mind a két vállalkozás kevés hasznot mutat s mivel árúját magának a fővárosnak adja el, kétségtelenül biztosítani is tudja ezt a hasznot és a tanács nem lesz kénytelen, mint a fuvartelepnél és a házi nyomdánál, a díjakat emelni, hogy a vállalat hasznot mutathasson ki. Mindenesetre kedves dolog, a mikor a vevő emeli az árakat, hogy az eladónak haszna legyen belőle. Új üzemmént állítja be a költségvetés a gázvilágító szerelő műhelyét és raktárát. Meglepő ennek az üzemnek tervezése, mert köztudomás szerint már közgyűlési tárgyalásra előkészülten vár az a javaslat, hogy a város egy millió koronával lép az Auer-részvénytársaságba. Ha ezt a tervet végrehajtják, a házi műhely és raktár konkurrens lesz annak a vállalatnak, a melynek felelő részben a város a tulajdonosa.

Valamennyi üzem számadásáról jelentést ad a költségvetés. sőt egyesekről, mint a gázgyárról egész részletes kimutatást is közöl; egyedül a lóhus-üzem maradt ki a költségvetésből, pedig az a városnak rendes házi üzeme. A lóhus-üzem sem fölösleggel, sem deficittel nem jelentkezik, pedig valami formában a költségvetésben meg kellene nyilatkoznia, hisz csak legutóbb kért a községi alaptól forgó tőkét, hogy üzemét tovább vezethesse.

Ezek a jövő évi költségvetés fontosabb adatai, a melyekből megállapíthatjuk Budapest magyaránny fejlődését, mert egy város háztartásának nem a városi vagyon, hanem a polgárság teherviselő képessége igazi tápláló forrása. A pénzügyi osztály nagy és becsületes munkát végzett ennek a rendkívüli költségvetésnek az összeállításával, mert bőkezű volt a szükséges intézmények megvalósításának előre segítésében, de a takarékossgot az egész vonalon a legnagyobb szigorúsággal hajította végre. Ez a komoly takarékossg járult talán legnagyobb mértékben ahhoz, hogy a háztartás mérlegét fölösleggel tudta lezárni.

A költségvetésben csak a közmunka: az utépités és burkolás nem talált kielégítésre, pedig éppen a magyaránny építkezés, a fejlődés egyik legreálisabb alapja, rákényszeríti a várost, hogy a közmunkával lépést tartson. Az ügyosztály ezt két millió koronás függő kölcsön fölvételével akarja megoldani. Szól

még az expozé az automobil adóról, de annak behozatalát nem javasolja. Végül azt a javaslatot teszi, hogy a főváros január elsejétől szüntesse meg a kerékpár adót.

A jövő évi költségvetés mérlege ez: Rendes kiadás 59.941.350 korona, rendkívüli kiadás 2.912.124 korona. Rendes bevétel 61.873.171 korona, rendkívüli bevétel 1.031.177 korona. A vagyonváltozásokban a kiadás és bevétel is 820.000 korona, a kölcsön-pénzekből előirányoztak bevételre és kiadásra 41.645.818 koronát, vagyis az összes kiadás 105.319.292 korona, az összes bevétel 105.370.166 korona, a fölösleg 50.874 korona. Hogy micsoda emelkedést mutat ez, meglátjuk, ha összehasonlítjuk az ideai költségvetéssel, a melyben az összes kiadás is, bevétel is 76.646.037 koronával szerepel.

— **A drágaság csökkentése.** *Jeszenszky Pál*, az *O. M. G. E.* ügyvezető titkára, a vásárpénztár díjainak leszállítása dolgában indítványt nyújtott be a vásárpénztár igazgatóságának legutóbbi ülésén. Indítványában kéri az igazgatóságot, hogy a fővárosi állatvásárpénztárnak különböző címen megállapított díjait haladéktalanul vegye revízió alá s a díjakat csökkentse. Végül kéri az igazgatóságot, hogy a díjak leszállítása dolgában rendkívüli közgyűlést hívjon egybe.

— **A Duna jége.** Ismeretes dolog, hogy a kolerajárvány idején a Duna mentén fordult elő a legtöbb megbetegedés, és a Duna vize fertőzött volt. Nagyon természetes, hogy a Duna jegének fölhasználása szintén nagyon alkalmas a kolera terjesztésére. Erre való tekintettel a főváros polgármestere megtiltotta a fővárosban a Duna jegének forgalomba hozatalát. A polgármester rendelkezése következtében a Duna jegét sem hűtő, sem ipari célokra nem szabad használni. Egyben utasította a polgármester a kerületi elüljáróságokat, hogy a Duna jegének vágására senkinek se adjanak engedelmet és megkereste a vármegye alispánját is, hogy a tilalmat a dunamenti községekben hirdettesse ki és intézkedjék, hogy a kik jéget akarnak behozni a fővárosba, a jég származását is igazolni tartoznak. Végül megkereste a polgármester a pénzügyigazgatóságot is és fölkérte, hogy a vámnál a jégszállításokat szigorúan ellenőrizzék.

— **A Kossuth-mauzóleum környéke.** A főváros tanácsa annak idején, a mikor a Kossuth-mauzóleum elkészült, úgy határozott, hogy a mauzóleum hátterének jobb érvényesülése végett árkádos sirboltokat állítat a mauzóleum körül. A köztemetői bizottság, a melynek a tanács ezt a javaslatot véleményezést végezt, az árkádos sirboltok készítése ellen döntött. A főváros tanácsa legutóbb tartott ülésén ismét foglalkozott e kérdéssel és föntartotta eredeti álláspontját, hogy a Kossuth-síremléket árkádos sirboltok létesítésével egészíti ki.

— **Az Andrassy-ut szabályozása.** A Magyar Építőművészek szövetségének *Vidor Emil* mester elnöklésével tegnap este tartott értekezletén *Lajta Béla* építő nagyszabású városrendezési tervet mutatott be, a mely az Andrassy-ut torkolatának kiképzésével kapcsolatos. *Lajta Béla* terve szerint a Bazilika és a Deák-téri evangélikus templom közötti telek-tömb, tehát az a két házcsoporth, a melyet a Váci-körut, a Deák-tér, Erzsébet-tér, Nagykorona-utca és Szent István-tér kerít be, bontatnék le. Ez a két telek-tömb összesen 6780 négyzetöngöl. A kisajátítás költségei a jelenlegi Középponti városháza telkéből nyerneék fedezetet. Ugyanis a Középponti városháza épületét *Lajta Béla* az Erzsébet-tér még fennmaradó részén helyezné el oly módon, hogy a városházának tornya, vagy valamely más kiemelkedő része az Andrassy-ut tengelyébe esnék. A középponti városháza jelenlegi 11.000 négyzetöngöles telkét pedig, a melynek harminc évi adómentessége van, bérházak építésére véli értékesíthetőnek. E bérházcsoporth között a tervezett Erzsébet királyné-sugarút folytatást nyerne az Erzsébet-híd. A jelenlegi evangélikus templom helyére a keletkező tér hossz tengelyében új evangélikus templomot tervez és így az új Erzsébet-tér közepén a Városháza, északi oldalán a Bazilika, déli oldalán pedig az új evangélikus templom állana. Az értekezlet tagjai tetszéssel fogadták az új tervet, melyet a 17-én tartandó rendes ülésen fognak megvitatni.

— **Az Elemér-utcai iskola.** A VII. kerületi Elemér-utcai községi elemi fiú-iskolában a tanítás a belső berendezés kése miatt csak november hónap 21-én kezdődik.

— **Marhaszállítás a fővárosba.** A földművelési miniszter legutóbb megengedte, hogy a száj- és körömfájástól mentes kerületekből, sőt vészes községekben is szállíthatnak szarvasmarhákat a fővárosi közbérlőhidra, de azzal a korlátozással, hogy ezeket az állatokat három napon belül le kell vágni. Mint-hogy ez a kényszerlevágás egyrészt a mészárosok üzleti érdekeit sérti, másrészt azonban a tömeges hústartás az általános jéghiány következtében leküzd-